

# Mehmed Reşad Han'ın Şahsiyeti

1917 yılına gelindiğinde memleketin durumu kadar Sultan Mehmed Reşad Han'ın sıhhati de bozulmaya başlamıştı. Padişah Meclis'in 1917 yılı açılış nutkunda artık öncekilerde olduğu gibi zaferlerden söz edemiyordu. Ülkeyi tam manasıyla bir karamsarlık sarmaya başlamıştı.

3 Şubat 1917'de İttihatçılarla iyice arası açılan Said Halim Paşa istifa etti. Dâhiliye Nâzırı Talat Bey'e vezaret rütbesi verilerek sadarete getirildi. Enver ve Cemal Paşalar kabinedeki görevlerini korudular.

Talat Paşa Hükümeti, Sultan Mehmed Reşad'ın birlikte çalıştığı onuncu ve sonuncu hükümet oldu. Ülkenin düştüğü elim vaziyette büyük bir ıstırap duyan Padişah bundan sonra adeta sarayına kapandı.

Devlet diye bir şey kalmamıştı. Buna rağmen İttihatçılar hâlâ post kavgası içerisinde idiler. Bu itibarla, son hastalığının başlangıcında kimse ile görüşmeyi istemez olmuştu. Bu ruh halini:

“Artık beni bıraksalar da haysiyetimle ölsem” sözleriyle ifade ederdi.

Öte yandan Padişah uzun bir süredir şeker hastalığından şikâyetçiydi. 24 Haziran 1918 gününe denk gelen Ramazan ayının on beşinci günü, mûtat olarak katıldığı Hırka-i Saâdet ziyaretini güçlükle yerine getirebilmişti. Bundan sonra sarayına çekildi, vefatına kadar dışarı çıkmadı; başkâtibinin getirdiği evrakı yatağında imzaladı.

Vefatından yedi yıl evvel cenaze masrafını ayırıp Hazine-i Hassa Umum Müdürlüğü'ne emaneten vermiş ve:

“Ben öldükten sonra cenazemin irade ile kalkmasını istemem” demişti.

Saltanatı döneminde büyük buhranlar yaşayan Padişah, nihayet Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasına sayılı günler kala 3 Temmuz 1918'de (Kadir gecesi) vefat etti. Sağlığında yaptırmış olduğu Eyüp Sultan haziresindeki türbesine defnedildi.270 Saltanatı dokuz sene, iki ay, yedi gün sürmüştü. Beş hanımı olmuştu. İlk kadınefendisi Kamres Hanım'dır. 1855 yılında Gence'de doğan Kamres Hanım ile 1872'de evlendi. Ondan iki erkek çocuğu oldu. Kamres Hanım 30 Nisan 1921'de vefat etmiş ve kocasının Eyüb Sultan'daki türbesine defnolunmuştur. Sultan Reşad'ın ikinci kadınefendisi Dürr-i Adn (Cennet incisi) Hanım'dır. Şehzade Necmeddin Efendi'nin annesidir. 17 Ekim 1909'da vefat eden Dürr-i Adn Hanım Fâtih'te Gülüstu Kadınefendi Türbesi'nde medfundur.

Diğer eşleri Mihrengiz (1869-1938); Nazperver (1870-1930) ve Dilfirib (1890-1953) Hanımlardır.

Sultan Mehmed Reşad'ın üç erkek çocuğu olmuştur. Kız çocuğu olmamıştır.

Mehmed Ziyaeddin Efendi, 1873'de Ortaköy Sarayı'nda doğmuş olup 1938'de Mısır'da İskenderiye'de vefat etmiştir. Yurt dışına çıkarıldıktan sonra bir defa İstanbul'a turist olarak gelmiş ancak doğduğu şehri yalnızca vapurun güvertesinden gözleri yaşlı olarak seyredebilmiştir.

İkinci oğlu Mahmud Necmeddin Efendi, 23 Haziran 1878'de Kuruçeşme Sarayı'nda doğmuştur. Babasının saltanatı sırasında 1913 senesinde kalp rahatsızlığından vefat etmiştir.

Üçüncü oğlu Ömer Hilmi Efendi 2 Mart 1886'da Ortaköy Sarayı'nda dünyaya gelmiş ve 2 Kasım 1935'de İskenderiye'de vefat etmiştir.

Mehmed Reşad Han, uzuna yakın orta boylu, şişman ve sarışın bir zât idi. Teni beyaz, burnu yassıca idi. Gözlerinin rengi çivit mâvisi idi.

Halim, selim, merhametli, dindar ve nazik bir hükümdardı. Genç yaşta Mevleviliğe intisap ettiği için şehzadelik döneminde Mesnevi ve diğer dini eserleri çok okumuştur. Ayrıca Osmanlı tarihini ve ecdadının menkıbelerini okumayı çok severdi. Bu ilgisi padişahlığı döneminde de devam etmiştir.

Terbiye ve nezaketi ise her türlü ölçünün üstünde bulunuyordu. O kadar ki, bazen vükelâ ile konuşurken bir hükümdar için caiz olmayacak derecede tevazu anlatan tabirler kullanırdı.

Maiyetine karşı çok şefkatli davranır, biri rahatsızlansa iyileşinceye kadar defalarca hatırını sorardı. Misafir kabul edeceği zaman mutlaka önünü iliklerdi. Hâfızası çok kuvvetliydi. Bunu yaşlılığına rağmen muhafaza etmişti. Geçen hâdiseleri en ince teferruatına kadar hatırlar ve naklederdi.

Cuma namazlarını ayrı ayrı camilerde kılmayı severdi. Boş zamanlarında ya kitap okur veya pek sevdiği güvercinlerle oyalanırdı. Gözleri sağlamdı. Pek az ışıktaki ve gözlüksüz okur, fazla aydınlıktan rahatsız olurdu. Bunu bahane ederek elektrik ışığından kaçınırdı. Keza, hususi dairesine kalorifer yapılmasını da istememişti.

Başta Mevleviler olmak üzere tarikat erbabına karşı pek ziyade hürmet gösterir ve onlara her vesile ile iltifat ederdi.

Devrin adamları genelde kendisinin güzel ahlak sahibi olduğunda müttefiktir.

Çok merhametli bir insan olup, fakir fukaraya, dul ve yetimlere yardım etmeyi en büyük görevi addederdi.

Konya Karapınar'da kendi adını taşıyan bir camisi bulunmaktadır.

### **ŞAHSİ HUSUSİYETLERİ**

Sultan Mehmed Reşad'ın uzun süre mâbeyn başkâtipliğini yapan Ali Fuad Bey, hükümdarın şahsîhususiyetleri hakkında şu malumatı vermektedir:

“Sultanın en sevdiği tenezzühgâhı Ihlamur Kasrı idi... Cuma günleri selâmlık resminden sonra çoğunlukla Ihlamur ve yaz mevsimlerinde de Balmumcu Köşkü'ne giderdi. Öğle yemeğini orada yiyip, yemekten sonra bendegândan bazılarına o günkü gazeteleri okuturdu. Ardından bir miktar uyuduktan sonra (kaylule) abdest alıp, ikindi namazını eda ederdi... Ihlamur Köşkü bahçesinde çok gül ağacı bulunduğundan, gül mevsiminde beğendiklerinden birer gül koparıp haremlerine hediye olmak üzere götürürdü. Fakat ikişer tane kopartmaya kıyamazdı. Avdet ederken: “Başkâtip, bugün iyi eğlendik, değil mi?” derdi.

Padişah bu sâde ve yeknesâk hayatı kendince eğlence ve dinlenme addederdi.

Namazlarını aksatmadan kılardı. Kılamadıkları olduysa da “Elhamdülillah üzerimde namaz borcu kalmadı; hepsini kaza edip ödedim.” demiştir.

İyi yemekten de anlardı. Fakat gayet az yiyip, “hiçbir vakit sofradan karnım doyarak kalkmam.” derdi.

Sefirlerin adetleri veçhile kendi huzurunda ayak ayak üzerinde oturmalarına kızardı: “Gâvur geldi de ayaklarını burnuma soktu.” diye konuşurdu.

Sultan Reşad latifeyi sever fakat gâyet nezih olmasını isterdi. “Latife latif olmak gerek” vecizesini sık sık tekrarlardı.

Yegâne zevki güvercinleri idi. Kuşçubaşı yeni cins bir güvercin yetiştirip kendisi de beğenmiş olduğundan, yanında bulunana “Kuşçubaşı'ya 3 lira atîye ver.” dedi. Onun bu bahşişi az görmesi üzerine, benim yanımda mahcup olarak:

“Ne yapalım, bizim lütfumuz yoksa da kahrımız da yoktur.” dedi.

Sultan Reşad ölümden korkmayıp, hal'den korkardı... Görüp işittiği bir şeyi, aradan zaman geçse de unutmazdı. Maiyetinden veya hâriçten bir kimse bahçesinin mahsûlünden bir hediye takdim ederse, memnun olurdu. Fakat az olmalı ve herhâlde adedi altıyı geçmemeli idi. Zannederim ki onun bu hali, bâr (yük) altında kalmamak maksadına dayanıyordu.

Birâderinden (Sultan Hamid) bahsederken, daima “Hakan” tâbirini kullanırdı.

Kendisine bir haber gönderdiği vakit, 'Sakın Zât-ı Şâhâne tâbirini kullanmayın; birâderiniz ellerinizi öptü deyin', diye tembih ederdi. Sultan Hamid de haber yollarken, 'Hâk-i pâ-y-i Şâhânelerine yüz sürerim', derdi.

Sultan Reşad fıtraten zeki sayılmazsa da, zannolunduğu gibi idraksiz de değildi. Şuuru yerinde ve hâfızası metin idi.

Sultanın kalbi temiz ve tab'ı halim olup, kimseyi incitmezdi. "Ben birine hiddet edersem kalbini kırmamak için derhal namaza dururum; o vakte kadar hiddetim geçer." derdi.

Sultan Reşad, uzun sözden sıkılıp, dinlemek istemezdi... Selâmlık resmine güler yüzle çıkar ve selâmına duran erkân-ı askeriye ve mülkiyeden her birini, basmakalıp bir kaç sözle gönüllerini hoş ederdi..."

**Kaynak:** Kayı XI, Sayfa: 164-168